

USAID
ВІД АМЕРИКАНСЬКОГО НАРОДУ

Фонд Східна Європа

Порядок призначення суддів конституційних судів ФРН, Литви та Польщі

Інформаційна довідка, підготовлена
Європейським інформаційно-дослідницьким
центром на запит
народного депутата України

Європейський інформаційно-дослідницький центр створено з метою надання народним депутатам України інформації, яка може бути використана ними у законотворчій діяльності. Діяльність Європейського інформаційно-дослідницького центру здійснюється в рамках програми USAID "Рада: підзвітність, відповідальність, демократичне парламентське представництво", що виконується Фондом "Східна Європа". Більше про центр на сайті <http://euinfocenter.rada.gov.ua/>

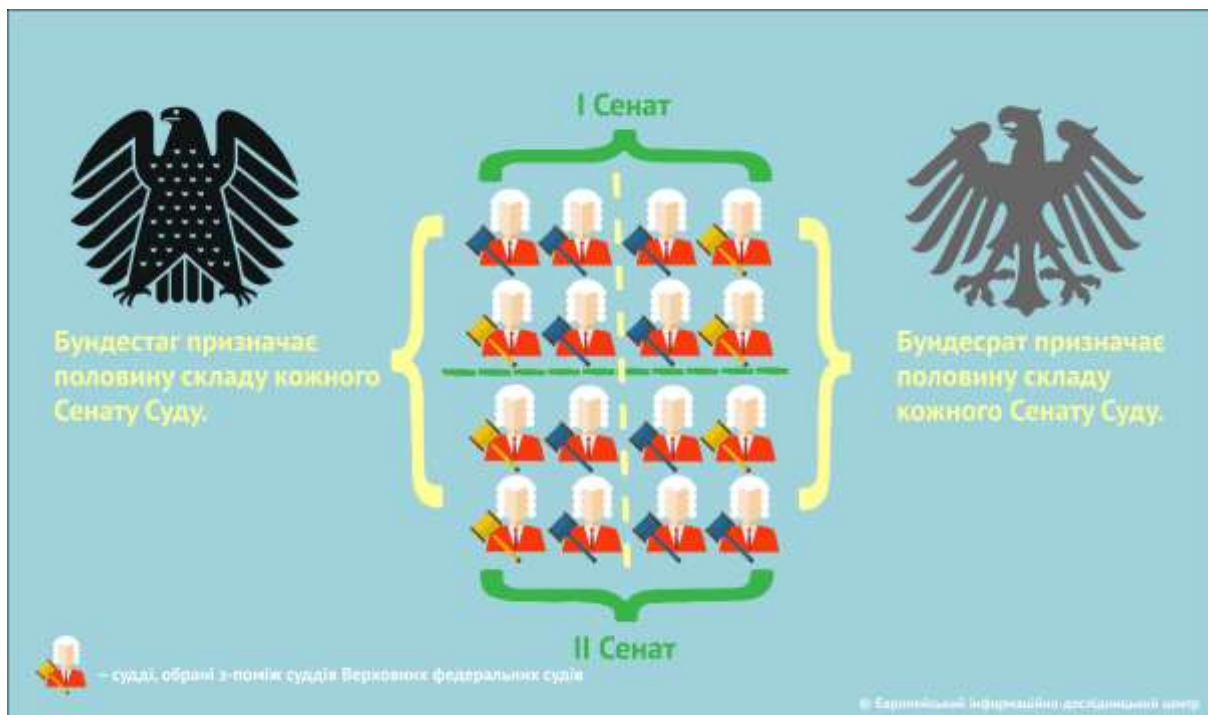
ФРН

Питання формування та діяльності **Федерального Конституційного суду ФРН** (*Bundesverfassungsgerichts*) регулюють:

- 1) [Конституція ФРН](#);
- 2) [Закон «Про Федеральний Конституційний Суд»](#) (*Bundesverfassungsgerichtsgesetz – BVerfGG*).

До складу суду входять 16 суддів, термін повноважень яких складає 12 років без права переобрання¹.

Федеральний Конституційний Суд складається з двох сенатів, до кожного з яких обираються 8 суддів. Три судді кожного сенату мають бути обраними з-поміж суддів Верховних федеральних судів (Верховного федерального суду, Федерального адміністративного суду, Федерального фінансового суду, Федерального суду з трудових спорів та Федерального соціального суду). Як правило, право на обрання мають судді, які мають щонайменше 3-річний досвід роботи на посаді одного з Верховних федеральних судів. Бундесрат та Бундестаг призначають по половині складу суддів кожного Сенату Суду (див. інфографіку).

Стаття 3 Закону «Про Федеральний Конституційний Суд» визначає вимоги до кандидатів на посаду судді. Так, кандидати повинні:

- 1) бути громадянами ФРН;
- 2) досягти 40-річного віку;

¹Act on the Federal Constitutional Court (Bundesverfassungsgerichtsgesetz – BVerfGG) [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: http://www.bundesverfassungsgericht.de/SharedDocs/Downloads/EN/Gesetze/BVerfGG.pdf?__blob=publicationFile&v=5.

- 3) висловити у письмовому вигляді своє бажання стати членом Федерального Конституційного Суду;
- 4) мати кваліфікацію відповідно до Закону «Про судову систему» (відповідно до ст.5 Закону, суддею може бути призначена особа, яка закінчила навчання на юридичному факультеті університету, склавши перший державний іспит, а також склала другий державний іспит після наступного періоду підготовчого навчання²) або мати вищу спеціалізовану юридичну освіту (Diplomjurist), диплом про яку було отримано до 3 жовтня 1990 року на території земель Бранденбург, Мекленбург-Західна Померанія, Саксонія, Саксонія-Анхальт та Тюрингія;
- 5) не бути членом Бундестагу, Бундесрату, Федерального Уряду або будь-якого відповідного органу земель.

Посада судді є несумісною з іншими професійними заняттями, крім посади професора права у вищому навчальному закладі ФРН.

Федеральне міністерство юстиції та захисту споживачів складає список усіх федеральних суддів, які відповідають вищезазначеним вимогам. Крім того, Міністерство складає список усіх кандидатів, яких пропонує Бундестаг, Федеральний Уряд або уряди земель, на посаду судді Федерального Конституційного Суду, та які відповідають цим вимогам. Списки постійно оновлюються та надсилаються Головам бундестагу та Бундесрату не пізніше, ніж за тиждень до виборів.

Суддю обирають не раніше ніж за три місяці до завершення терміну повноважень його попередника або, якщо на цей час Бундестаг розпущено, впродовж місяця після першого засідання Бундестагу. Якщо суддя склав повноваження до завершення терміну, його наступник має бути обраний впродовж місяця тим самим федеральним органом, який призначав цього суддю.

Процедура обрання суддів Федерального Конституційного Суду **Бундестагом** виглядає таким чином:

- 1) Бундестаг відповідно до принципу пропорційного представлення створює комісію з відбору суддів Федерального Конституційного Суду, до складу якої входять 12 членів Бундестагу. Кожна парламентська група пропонує список кандидатів. Кількість кандидатів, обраних з кожного списку, розраховується з загальної кількості голосів, відданих за кожен список відповідно до [методу д'Ондта](#). Місце члена відбіркової комісії, який припиняє виконання своїх функцій, займає член парламенту, ім'я якого стоїть наступним у списку.
- 2) Найстарший член відбіркової комісії скликає засідання відбіркової комісії, яке триває доти, доки будуть подані пропозиції щодо усіх

² The German Judiciary Act [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: http://www.gesetze-im-internet.de/englisch_drig/englisch_drig.html#p0011.

суддів, на посади яких необхідно призначити нових суддів. Для прийняття пропозиції необхідно 8 голосів членів відбіркової комісії.

- 3) Шляхом таємного голосування Бундесрат обирає суддів з-поміж кандидатів, висунутих відбірковою комісією. Для обрання на посаду судді кандидат повинен отримати дві третини голосів членів Бундестагу.
- 4) Президент ФРН призначає обраних суддів.

Процедура обрання суддів **Бундесратом** є аналогічною, з тою лише відмінністю, що обов'язки найстаршого члена відбіркової комісії виконує Голова або Заступник голови Бундесрату.

Якщо впродовж двох місяців після завершення терміну повноважень судді на його місце не обрали іншого суддю, найстарший член відбіркової комісії (в Бундесраті – Голова або Заступник голови) звертається до Федерального Конституційного Суду за пропозицією щодо кандидатів на посаду судді. Суд на пленарному засіданні повинен визначити кандидатів простою більшістю голосів. Якщо необхідно призначити одного суддю, Федеральний Конституційний Суд висуває трьох кандидатів. У випадку, коли необхідно призначити декілька суддів, Суд висуває таку кількість кандидатів, яка вдвічі перевищує кількість вакантних посад.

Литва

Різноманітні аспекти функціонування **Конституційного Суду Литви** (*Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas*) регулюють такі нормативно-правові акти:

- 1) [Конституція Республіки Литва](#);
- 2) [Закон «Про Конституційний Суд»](#);
- 3) [Регламент Конституційного Суду](#).

До складу Конституційного суду Литви входять 9 суддів, термін повноважень яких складає 9 років. Кожні три роки склад суду оновлюється на третину. Сейм призначає однакову кількість суддів конституційного Суду з-поміж кандидатів, представлених Президентом Республіки, Спікером Сейму та Головою Верховного Суду.

Відповідно до статті 5 Закону «Про Конституційний Суд» кандидатом на посаду судді Конституційного Суду може бути особа, яка:

- 1) є громадянином Литви;
- 2) має бездоганну репутацію;
- 3) має вищу юридичну освіту;

- 4) протягом 10 років працювала у галузі права або у сфері юридичної науки³.

Президент Республіки висуває кандидатури трьох суддів Конституційного Суду та, після їх призначення, пропонує з них кандидата на посаду Голови Конституційного Суду. Спікер Сейму та Голова Верховного Суду також вносять пропозиції щодо решти посад суддів Конституційного Суду. Втім, рішення про призначення суддів приймає Сейм (див. інфографіку).

Кандидати мають бути особисто представлені особою, яка вносить пропозицію щодо їх призначення. Біографії кандидатів мають бути поширені серед членів Сейму за три місяці до їх представлення. Крім того, інформація щодо кандидатів на посаду судді Конституційного Суду має бути опублікована на веб-сайті Сейму як мінімум за два тижні до їх представлення у Сеймі.

Після представлення кандидатури розглядають політичні групи та відповідні комітети Сейму, які мають право запросити кандидатів на свої засідання. Політичні групи та комітети Сейму представляють висновки щодо кандидатів перед Сеймом впродовж 7 днів після їх представлення⁴. Також, впродовж 10 днів з дати представлення проводяться дебати щодо кандидатів, на яких вони мають бути особисто присутніми.

³ The Law on the Constitutional Court [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://www.lrkt.lt/en/about-the-court/legal-information/the-law-on-the-constitutional-court/193>.

⁴ Lietuvos Respublikos Seimas Statutas [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://www.e-tar.lt/portal/en/legalAct/TAR.123B53F30F70/fSpXphNjmf>.

Рішення щодо призначення суддів Конституційного суду приймається шляхом таємного голосування простою більшістю голосів.

Польща

У Польщі органом, що здійснює конституційне правосуддя, є Конституційний трибунал Республіки Польща ([*Trybunał Konstytucyjny Rzeczypospolitej Polskiej*](#)).

Діяльність Конституційного Трибуналу регулюють такі нормативно-правові акти:

- [Конституція Республіки Польща](#);
- [Закон «Про організацію Конституційного Трибуналу та порядок розгляду проваджень Конституційним Трибуналом» від 30 листопада 2016 року](#);
- [Закон «Про статус суддів Конституційного Суду» від 30 листопада 2016 року](#).

До складу Трибуналу входять 15 суддів, яких призначає Сейм з осіб, які володіють ґрунтовними знаннями у сфері права⁵. Термін повноважень судді складає 9 років без права переобрання⁶.

Відповідно до ст. 3 Закону «Про статус суддів Конституційного Трибуналу» суддею Трибуналу може бути особа, яка володіє кваліфікацією, необхідною для призначення на посаду судді Верховного Суду. Вимоги щодо кваліфікації судді Верховного Суду та судді Вищого адміністративного суду містяться у Законі «Про Верховний Суд». Так, суддею Верховного Суду може стати особа, яка:

- 1) є громадянином Польщі;
- 2) має незаплямовану репутацію;
- 3) має вищу юридичну освіту та ступінь магістра;
- 4) має високий рівень знань у сфері права;
- 5) здатна виконувати обов'язки судді за станом здоров'я;
- 6) протягом щонайменше 10 років працювала на посаді судді, прокурора, президента, віце-президента або радника в Генеральній прокуратурі Республіки Польща або працювала у якості адвоката, юрисконсульта або нотаріуса (ст.22 Закону «Про Верховний Суд»)⁷.

⁵ The Constitution of the Republic Of Poland [Електронний ресурс] // Dziennik Ustaw – Режим доступу до ресурсу: <http://www.sejm.gov.pl/prawo/konst/angielski/kon1.htm>.

⁶The Act of 30 November 2016 on the Status of the Judges of the Constitutional Tribunal [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: http://trybunal.gov.pl/fileadmin/content/dokumenty/Akty_normatywne/The_Act_on_the_Status_of_the_Judges_of_the_Constitutional_Tribunal_en.pdf.

⁷ Ustawa z dnia 23 listopada 2002 r. o Sądzie Najwyższym [Електронний ресурс] // Kancelaria Sejmu. – Режим доступу до ресурсу: <http://isap.sejm.gov.pl/Download?id=WDU20022402052&type=3>

Кандидатура на посаду судді Трибуналу має бути висунута щонайменше 50 членами Сейму або Президією Сейму. Рішення про призначення кандидата на посаду судді приймається абсолютною більшістю голосів.

Висновки

Аналіз процедур призначення суддів конституційних судів ФРН, Литви та Польщі дозволяє зробити такі висновки:

1. Терміни повноважень суддів у проаналізованих країнах є доволі тривалими: у ФРН термін повноважень складає 12 років, у Литві та Польщі – 9 років. При цьому судді позбавлені права на повторне переобрання.
2. Вимоги, що висуваються до кандидатів на посаду судді у ФРН, Литві та Польщі, включають: наявність громадянства відповідної країни, вікові обмеження (ФРН), наявність вищої юридичної освіти, наявність досвіду роботи у галузі права (10 років – Литва, Польща).
3. В усіх проаналізованих країнах суддів призначають законодавчі органи. У Польщі рішення про призначення судді приймає Сейм. Литовський Сейм приймає рішення про призначення суддів за поданням Президента, Спікера Сейму та Голови Верховного Суду. У ФРН суддів порівну призначають Бундестаг та Бундесрат, при цьому в кожному з органів створюється спеціальна комісія з відбору суддів.

Підготувала

аналітик

Європейського інформаційно-дослідницького центру

Катерина Пенькова